

Rolnummers 1740 tot 1745
Arrest nr. 94/2000 van 13 juli 2000

ARREST

In zake : de prejudiciële vragen over de artikelen 7 en 8 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake de onteigeningen ten algemene nutte, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters H. Boel, E. Cerexhe, A. Arts, R. Henneuse en E. De Groot, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen*

Bij zes vonnissen van 15 juli 1999 in zake het Waalse Gewest tegen N. Vandenhemel, R. Denutte, de n.v. Agro-Ecologique de Buvrines, A. Herbage, L. Vandenhemel, B. de Looz Corswarem en het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn van Anderlues, en in aanwezigheid van M. Vandenhemel en B. de Looz Corswarem, waarvan de expedities ter griffie van het Arbitragehof zijn ingekomen op 28 juli 1999, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Zijn de artikelen 7 en 8 van de wet van 26 juli 1962 bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij in die zin dienen te worden geïnterpreteerd dat zij voor de onteigende het verbod inhouden incidenteel beroep in te stellen tegen een vonnis waarbij de vordering van de onteigenaar wordt afgewezen en waartegen de laatstgenoemde hoger beroep heeft ingesteld ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De zes aan de feitenrechter voorgelegde dossiers hebben betrekking op zes onteigeningsprocedures die door het Waalse Gewest parallel werden ingesteld wegens dringende noodzakelijkheid met het oog op de aanleg van een gedeelte van de weg N54.

De vrederechter had in de zes dossiers het onteigeningsverzoek van het Waalse Gewest verworpen. Het Gewest heeft voor de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi hoger beroep ingesteld. De zes partijen waartegen het hoger beroep werd ingesteld, hebben een tegenberoep ingediend. Het is over de ontvankelijkheid van die beroepen en meer bepaald over de eventuele ongrondwettigheid die zou voortvloeien uit het feit dat zij niet ontvankelijk zouden kunnen zijn, dat de verwijzende rechter aan het Hof de hierboven geformuleerde vraag heeft gesteld.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

Bij beschikkingen van 28 juli 1999 heeft de voorzitter in functie de rechters van de respectieve zetels aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Bij beschikking van 19 augustus 1999 heeft het Hof de zaken samengevoegd.

Op 23 augustus 1999 hebben de rechters-verslaggevers E. Cerexhe en H. Boel, met toepassing van artikel 72, eerste lid, van de organieke wet, de voorzitter ervan in kennis gesteld dat zij ertoe konden worden gebracht aan het Hof voor te stellen een arrest van onmiddellijk antwoord te wijzen.

Overeenkomstig artikel 72, tweede lid, van de organieke wet is van de conclusies van de rechters-verslaggevers aan de partijen in het bodemgeschil kennisgegeven bij op 24 augustus 1999 ter post aangetekende brieven.

Memories met verantwoording zijn ingediend door :

- B. de Looz Corswarem, wonende te 7133 Buvrines, rue des Cents Pieds 27, de n.v. Agro-Ecologique de Buvrines, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 7133 Buvrines, rue des Cents Pieds 27, N. Vandenhemel en R. Denutte, samenwonende te 6150 Anderlues, rue du Pont 72, M. Vandenhemel, wonende te 6150 Anderlues, rue du Pont 170, A. Herbage, wonende te 6150 Anderlues, rue à Dettes 165, en L. Vandenhemel, wonende te 6150 Anderlues, rue du Pont 62, bij op 6 september 1999 ter post aangetekende brief;

- de Waalse Regering, rue Mazy 25-27, 5100 Namen, bij op 8 september 1999 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 12 oktober 1999 heeft het Hof beslist de zaken verder te onderzoeken volgens de gewone rechtspleging.

Van de verwijzingsbeslissingen is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 23 november 1999 ter post aangetekende brieven; van de voormelde beschikking van 12 oktober 1999 is kennisgegeven bij dezelfde brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 7 december 1999.

Memories zijn ingediend door :

- B. de Looz Corswarem en anderen, bij op 5 januari 2000 ter post aangetekende brief;

- de Waalse Regering, bij op 7 januari 2000 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 29 februari 2000 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- B. de Looz Corswarem en anderen, bij op 31 maart 2000 ter post aangetekende brief;

- de Waalse Regering, bij op 31 maart 2000 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 23 december 1999 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 28 juli 2000.

Bij beschikking van 24 mei 2000 heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 14 juni 2000.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 24 mei 2000 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 14 juni 2000 :

- zijn verschenen :

. Mr. D. Brusselmans *loco* Mr. A. Lebrun, advocaten bij de balie te Luik, voor B. de Looz Corswarem en anderen;

. Mr. C. Molitor *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Waalse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers E. Cerexhe en H. Boel verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de geïntimeerden voor de verwijzende rechter

A.1.1. In de eerste plaats moet eraan worden herinnerd dat de regels die bij de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging zijn voorgeschreven, strikt moeten worden geïnterpreteerd en toegepast.

Kan men er weliswaar van uitgaan dat het hoger beroep van de onteigende tegen een vonnis waarbij de vordering van de onteigenaar wordt afgewezen inderdaad onontvankelijk is wegens gebrek aan belang, hetzelfde geldt natuurlijk niet voor een eventueel tegenberoep van de onteigende die gebruik maakt van de gelegenheid die hem door het hoofdberoep van de onteigenaar wordt geboden om de wettigheidsgebreken aan te klagen waardoor de onteigening zou zijn aangetast en waarvan sommige door de eerste rechter niet in aanmerking zouden zijn genomen.

A.1.2. In het arrest nr. 47/93 van 17 juni 1993 heeft het Hof de bestaanbaarheid erkend van de artikelen 7 en 8 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake de onteigeningen ten algemene nutte met de artikelen 6 en *6bis* (thans de artikelen 10 en 11) van de Grondwet « in zoverre die wetsbepalingen de onteigende verbieden cassatieberoep in te stellen tegen het vonnis dat, op het hoger beroep van de onteigenaar, het vonnis van de vrederechter waarbij wordt beslist dat er geen grond bestaat om de onteigening door te voeren, wijzigt ».

In het kader van die zaak was er uitsluitend sprake van de vraag of de uitsluiting van elk mogelijk beroep tegen het vonnis waarbij het bedrag van de provisionele vergoedingen, waarin is voorzien bij artikel 8, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962, werd vastgesteld, bestaanbaar was met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Het is bij die gelegenheid dat het Hof erop heeft kunnen wijzen dat de vordering tot herziening die door artikel 16, tweede lid, van de wet aan de onteigende wordt geboden, op adequate wijze het beginsel van evenredigheid tussen de onteigende en de onteigenaar tegemoetkomt, inzonderheid in zoverre die vordering tot herziening de onteigende de mogelijkheid biedt zich te baseren op de onregelmatigheid van de onteigening en in voorkomend geval volledig herstel van zijn nadeel, zij het door gelijkwaardigheid, te verkrijgen.

Onderhavige zaken hebben als voornaamste kenmerken dat zij gesitueerd zijn in een stadium van de rechtspleging dat voorafgaat aan dat van het vonnis waarin het bedrag van de provisionele vergoedingen wordt vastgesteld.

A.1.3. Kan men weliswaar perfect aannemen dat de waarborgen die door de vordering tot herziening aan de onteigende worden geboden, een adequaat tegengewicht vormen tegen de hogere rechtsbescherming die door de wet aan de onteigenaar wordt toegekend, dan blijft het niettemin zo dat die evenredigheid aanvaardbaar is voor zover alle waarborgen waarin de wetgever in de wet van 26 juli 1962 heeft voorzien in het kader van de rechtspleging vóór de inleiding van de vordering tot herziening naar behoren in acht werden genomen.

A.1.4. Indien de artikelen 7 en 8 van de wet van 26 juli 1962 in die zin moeten worden geïnterpreteerd dat zij de onteigende verbieden een tegenberoep in te stellen tegen een vonnis waarin de vordering van de onteigenaar wordt afgewezen en waartegen de laatstgenoemde zelf het hoofdberoep heeft ingesteld, zijn die artikelen 7 en 8 niet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Die bepalingen zijn daarentegen wel bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij voor de onteigende niet de mogelijkheid uitsluiten om de rechtbank te vragen dat zij streng de regelmatigheid van de onteigeningsvordering zou onderzoeken, zelfs in kwesties die door de eerste rechter reeds gunstig voor de onteigenaar werden beslecht.

Standpunt van het Waalse Gewest

A.2.1. Op 21 december 1998 en 5 januari 2000 heeft het Waalse Gewest, in de zes voormelde zaken die voor de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi hangende zijn, conclusies neergelegd waarbij het de Rechtbank verzoekt aan het Gewest akte te verlenen van het feit dat het afstand doet van zijn onteigeningsvordering alsmede van de ingestelde hogere beroepen.

In de neergelegde conclusies is gesteld dat de Raad van State, in een arrest van 30 september 1999 op het beroep ingesteld door R. Kogoj, heeft besloten tot de onwettigheid van het onteigeningsbesluit van 9 december 1998.

Verzoeken om rechtsdagbepaling voor de derde kamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi werden ook aan de raadslieden van de onteigenden ter ondertekening gericht.

A.2.2. Derhalve zou het Hof, zoals het reeds ertoe werd gebracht het te doen in zijn arrest nr. 59/95 van 12 juli 1995, gelet op de neergelegde conclusies tot afstand van de onteigeningsvordering, aan de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi kunnen vragen, na de partijen te hebben gehoord, of het antwoord op de prejudiciële vragen nog steeds onontbeerlijk is om haar vonnissen te wijzen.

Memorie van antwoord van de geïntimeerden voor de verwijzende rechter

A.3. Het is onontbeerlijk dat een antwoord wordt gegeven op de prejudiciële vragen die door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi zijn gesteld.

De partijen voor de feitenrechter hebben immers de bedoeling voor de Rechtbank conclusies neer te leggen waarin de veroordeling van het Waalse Gewest wordt verantwoord tot het betalen, hetzij als kosten, hetzij als schadevergoeding, van een bedrag gelijk aan de kosten voor de verdediging die zij hebben moeten maken in het kader van de diverse onteigeningsprocedures, terwijl die onteigening op kennelijk onwettige uitgangspunten gegrond was, die van het begrip zelf van openbaar nut iets anders maakten.

De onwettigheid van het onteigeningsbesluit van 9 december 1998 en, derhalve, van de andere onteigeningsbesluiten die in dit dossier in het geding zijn, is bevestigd door het vernietigingsarrest dat door de Raad van State op 30 september 1999 is uitgesproken.

Hoewel de fout op administratief vlak reeds is aangetoond, dient de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi het onwettig karakter van het verzoekschrift tot onteigening door de ontstentenis van openbaar nut nog te erkennen.

- B -

B.1. Toen het Hof door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi werd ondervraagd, waren de verzoeken tot afstand nog niet aanhangig, die op 21 december 1999 en 5 januari 2000 voor haar werden ingediend in de zes zaken die aanleiding hebben gegeven tot de beslissingen om aan het Hof de prejudiciële vraag te stellen over de artikelen 7 en 8 van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake de onteigeningen ten algemene nutte.

B.2. Gelet op dat nieuwe element en gelet op de feiten van de zaak zoals zij blijken uit het dossier voorgelegd aan de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, acht het Hof het noodzakelijk

die Rechtbank te verzoeken te beslissen, na de partijen te hebben gehoord, of het antwoord op de vraag nog steeds onontbeerlijk is om haar vonnissen te wijzen.

Om die redenen,

het Hof

verzoekt de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi te beslissen, na de partijen te hebben gehoord, of het antwoord op de prejudiciële vraag nog steeds onontbeerlijk is om haar vonnissen te wijzen.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 13 juli 2000.

De griffier, De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior